עין משפט נר מצוה

ג א ב מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' ח:
ד ג מיי' פ"א מהלכות תמידין הלכה יא:
ה ד מיי' פי"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא:
ו ה מיי' שם פ"ה הל' ה:

גמרא

גמ' ת"ר [1]יקח שני שעירי עזים מיעוט שעירי שנים מה תלמוד לומר שני שיהיו שניהן שוים מניין אע"פ שאין שניהן שוין כשירין תלמוד לומר [2]שעיר [3]שעיר ריבה טעמא דרבי רחמנא הא לא רבי רחמנא הוה אמינא פסולין עיכובא מנא לן סלקא דעתך אמינא [1]שני [4]שני [5]שני כתיב והשתא דרבי רחמנא שעיר שעיר שני שני למה לי חד למראה וחד לקומה וחד לדמים תניא נמי הכי גבי כבשי מצורע [6]יקח שני כבשים מיעוט כבשים שנים מה תלמוד לומר שני שיהיו שניהן שוין ומנין שאף על פי שאין שניהן שוין כשירין תלמוד לומר [7]כבש [8]כבש ריבה טעמא דרבי רחמנא הא לא רבי רחמנא הוה אמינא פסולין עיכובא מנא לן סלקא דעתך אמינא [9]תהיה כתיב והשתא דרבי רחמנא כבש כבש תהיה למה לי לשאר הויתו של מצורע [א](ותנן) נמי גבי מצורע כי האי גוונא [10]צפרים מיעוט צפרים [ב](שנים) מה תלמוד לומר שתי [א]שיהיו שתיהן שוות ומנין שאע"פ שאינן שוות [ב]כשרות תלמוד לומר [11]צפור [12]צפור ריבה טעמא דרבי רחמנא הא לא רבי רחמנא פסולות עכובא מנא לן סלקא דעתך אמינא תהיה כתיב והשתא דרבי רחמנא צפור תהיה למה לי לשאר הויתו של מצורע אי הכי גבי תמידין נמי נימא [13]כבשים מיעוט כבשים שנים מה תלמוד לומר שנים שיהיו שניהן שוין ומנין שאע"פ שאין שניהן שוין כשירין תלמוד לומר [14]כבש כבש ריבה ולמצוה הכי נמי דבעינן ההוא מיבעי ליה לכדתניא [ג][13]שנים ליום כנגד היום אתה אומר כנגד היום או אינו אלא חובת היום כשהוא אומר [14]את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים הרי חובת היום אמור ומה אני מקיים שנים ליום כנגד היום כיצד [ד][ג]תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שניה מוספין של שבת ודאי צריכין שיהיו שניהן שוין תנו רבנן [ד]שני שעירי יום הכיפורים ששחטן בחוץ עד שלא הגריל עליהן חייב על שניהם משהגריל עליהם חייב על של שם ופטור על של עזאזל עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם למאי חזו אמר רב חסדא הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ ומאי שנא לשעיר הנעשה בפנים דלא דמחוסר הגרלה לשעיר הנעשה בחוץ נמי לא חזי דמחסרי עבודת היום קסבר רב חסדא [ה]אין מחוסר זמן לבו ביום אמר רבינא השתא דאמר רב חסדא [ו]מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל [ז][ה]שלמים [ז]ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל פסולין שנאמר [15]ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול שחטן

תוספות

הא מה אני מקיים שנים ליום כנגד היום. תימה לי אכתי שנים ל"ל אפילו אי לא כתיב אלא כבשים בני שנה תמימים ליום עולה תמיד הוה דרשינן כבשים דהיינו שנים ליום כנגד היום וי"ל אי לא כתיב שנים הוה דרשינן ליום אקרא דבתריה ליום עולה תמיד את הכבש אחד תעשה בבקר כלומר כבש של בקר יש לשחוט כנגד היום ותו לא מדלא כתיב עולות תמידין הוה אמינא רק עולת תמיד אחד ליום כנגד היום להכי איצטריך למיכתב שנים ליום דתרווייהו כנגד היום: **על** טבעת שניה. נראה לי דמן הדין היה לו לשחוט על טבעת ראשונה אלא לא רצו להקריבו כולי האי למזבח בלי הפסק גזירה שמא יטיל גללים: **מוספין** ודאי שנים למצוה. הכי גרס רש"י אבל בספרים כתיב שנים לעיכובא והקשה רש"י עיכובא מנלן ונראה לי משום דבתר דכתיב וביום השבת שני כבשים כו' כתיב עולת שבת בשבתו דהוי כמו שנה עליו הכתוב לעכב ואע"ג דדרשינן ליה בס"פ אלו קשרים (שבת דף קיד.) לדרשה אחריתי לימד על חלבי שבת שקרבין ביום טוב או ביום הכפורים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דרשינן ליה נמי לומר שנה עליו הכתוב לעכב דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וליכא למימר דכוליה להא דרשה אתא דאם כן לא הוה למיכתב בהאי לישנא שבת בשבתו אלא הוה מצי לשנות עליו בענין אחר וא"ת והא פריך לעיל אי הכי גבי תמידין נמי פי' ואם איתא הוה ליה למתנייה בשום דוכתא א"כ מוספין נמי אם איתא דבעינן שיהו שוין הוה ליה למיתנייה י"ל דלעיל דוקא פריך שפיר משום דכל סדר התמיד תנן ליה במסכת תמיד (דף כט.) והתם הוה לן למיתנייה אבל כל סדר המוספין לא תנינן ליה בשום דוכתא: שלמים

רש"י

גמ' עיכובא מנלן. אי משום דכתיבא חוקה הא בין לרבי יהודה בין לר' נחמיה לא כתיבה חוקה אלא על דברים שהן מן העבודה אבל לא על הלקיחה שהיא מתמול שלשום: **סד"א שני שני שני.** תלתא כתיבי ושנה עליהן הכתוב לעכב: **חד למראה וכו'.** ולמצוה ולא לעכב: **תהיה כתיב.** זאת תהיה תורת המצורע (ח) דמשמע בהוייתו תהא פרשה זו ככל הכתוב בה: **ולמצוה ה"נ דבעינן.** שיהו שניהן שוין והלא לא שנינו זאת אלא תמידין: **כנגד היום.** כנגד זריחת השמש: **או אינו אלא חובת היום.** ובא ללמד שיהו שנים לכל יום: **על קרן מערבית צפונית.** של מזבח שהשמש באה מן המזרח לפיכך מושכו השוחט לצד מערב להרחיקו מן כותל המזרח בכל יכולת מפני שהכתלים גבוהים והחמה שחרית בשיפולו של רקיע ואל הכותל עומד כנגדה ולפונית משום דקדשי קדשים שחיטתן על ירך המזבח לפונה ושם היה בית המטבחיים והטבעות קבועות ברצפה לתת ראש הבהמה לתוכן והן עשרים וארבעה כמנין המשמרות ומקומן עשרים וארבע אמות על עשרים וארבע קבועות בששה סדרים: **על טבעת שניה.** לא בטבעת שאצל המזבח אלא בשניה לה המשוכה לצד צפון ופני השוחט ואחר הבהמה באלכסון לצד מזרחית לפונית שמשם השמש באה שחרית וטעמא דטבעת שניה לא ידענא ואני שמעתי כדי שתהא הראשונה מסייעתו להאחז בה רגלי הבהמה שלא תהפך ושל בין הערבים שהחמה באה מן המערב מושך עצמו לצד מזרח בכל יכולת ופניו למערב דרום באלכסון שזריחת החמה באה משם: **ומוספין של שבת.** שנאמר בהם שני כבשים (ט) ודאי שנים שוים לעיכובא מדלא הדר כתב בהו (א) אחד לרבות אע"פ שאינן שוין להכשיר כך שמעתי וקשיא לי עיכובא מנלן ונראה בעיני דהכי גרס **מוספין** ודאי שנים למצוה מצותן להיות שוין ולא גרסי' מדלא כתיב אחד אחד ושיטתא דתלמידי (י) תרביצאי היא: **שני שעירי יום הכפורים.** שמשלקחן הם קדושים שהרי מתרומת הלשכה באו ושחטן בחוץ לעזרה: **חייב על שניהן.** משום שחוטי חוץ ולקמן פריך קודם הגרלה למאי חזו בפנים וכיון דלא חזו אמאי חייב הא ראוי לפתח אהל מועד בעינן דכתיב (ויקרא יז) בשחוטי חוץ ואל פתח אהל מועד לא הביאו: **ופטור על של עזאזל.** דלא חזי להקריב בפנים: **לשעיר הנעשה בחוץ.** כל אחד היה ראוי להקריבו לחטאת המוסף של יום הכפורים האמורה בפרשת פנחס: **ומאי שנא לשעיר הנעשה בפנים דלא.** חזי משום דמחוסר הגרלה: **לשעיר הנעשה בחוץ נמי לא חזו.** דמחסרי כל מעשה עבודת היום של מתן דמי פר ושעיר וחפינת הקטרת והקטרתה הראוין ליקדם למוספין: **אין מחוסר זמן לבו ביום.** לענין שעיר החיצון אין כאן חסרון מעשה בגופו אלא חסרון זמן שעדיין לא הגיע זמן המוספין וזמן הראוי לבו ביום אין זה חסרון זמן אבל הגרלה אע"ג דלאו מעשה בגופן היא דהא אמרן (כ) עליית גורל מתוך קלפי היא מעכבת אבל הנחה אינה מעכבת אפילו הכי הואיל ומצוה האמורה בהן היא כמחוסר מעשה דמי: **השתא דאמר רב חסדא מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי.** ואע"ג דלאו מעשה בגופן הוא דאי לאו דחזו לשעיר המוסף לא היה מתחייב על שחיטתן בחוץ: **הא דאמר שמואל וכו'.** ומחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי ואע"ג דלאו מעשה בגופן של שלמים הוא הואיל ובהן נאמר הוי כמעשה בגופן: ומי

מסורת הש"ס

א) [נ"ל ותניא עי' נגעים פי"ד מ"ה], ב) [נ"ל שתים], ג) [תמיד לא:], ד) [תמיד ל:], ה) [זבחים יב. מנחות ה.], ו) זבחים נה: עירובין ב., ז) [עי' תוס' לקמן סג. ד"ה שלמים], ח) [ויקרא יד], ט) [במדבר כח], י) [מנחות פב: ע"ש בתוס'], כ) [לעיל לט:],

תורה אור השלם

1. וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי שְׂעִירֵי עִזִּים לְחַטָּאת וְאַיִל אֶחָד לְעֹלָה: ויקרא טז ה
2. וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַייָ וְעָשָׂהוּ חַטָּאת: ויקרא טז ט
3. וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד חַי לִפְנֵי יְיָ לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה: ויקרא טז י
4. וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם וְהֶעֱמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְיָ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא טז ז
5. וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גּוֹרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַייָ וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל: ויקרא טז ח
6. וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כְבָשִׂים תְּמִימִים וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת שְׁנָתָהּ תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְלֹג אֶחָד שָׁמֶן: ויקרא יד י
7. וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאָשָׁם וְאֶת לֹג הַשָּׁמֶן וְהֵנִיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ: ויקרא יד יב
8. וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָעֹלָה בִּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: ויקרא יד יג
9. זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן: ויקרא יד ב
10. וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב: ויקרא יד ד
11. וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְשָׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל כְּלִי חֶרֶשׂ עַל מַיִם חַיִּים: ויקרא יד ה
12. אֶת הַצִּפֹּר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת שְׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת הָאֵזֹב וְטָבַל אוֹתָם וְאֵת הַצִּפֹּר הַחַיָּה בְּדַם הַצִּפֹּר הַשְּׁחֻטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים: ויקרא יד ו
13. וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַייָ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָמִיד: במדבר כח ג
14. אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם: במדבר כח ד
15. וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא ג ב

גליון הש"ס

גמ' מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה. עיין תוס' פסחים דף סב ע"א ד"ה כי לית ליה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומוספין כו' מדלא הדר כתיב בהו אחד אחד לרבות אע"פ:

מוסף רש"י

שלמים ששחטן. שחרית קודם פתיחת דלתות היכל פסולין (ערובין ב.). **בזמן שהוא פתוח.** לשון פתח אינו אלא החלל, והפותח והנועל קרוי דלת (זבחים נה:).

רבינו חננאל

מנלן דבעינן שוין, דת"ר יקח שני שעירי עזים, מיעוט [שעירי] שנים כו'. כיון שכתב שעירי ידענו שאינם פחות משנים, למה כתיב שני, ללמד שיהו שוין. ומנלן שאף על פי שאין שוין כשירין הן, שנאמר השעיר השעיר. כלומר, מאחר שכתוב ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, היה לו לכתוב והקריב את אשר עלה עליו לה' ועשהו חטאת ואשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי, השעיר השעיר שכתוב למה, אלא ללמד שאע"פ שאין שוין כשירין. ועיכובא מנלן, הייתי אומר שאם אין שוין מעכבין שהוצרך הכתוב להכשירה אע"פ שאינן שוין. ס"ד אמינא שני שני, [כתיב] את שני השעירים, ועוד כתיב ונתן אהרן על השני השעירים, שעירים בלבד היה דיי, למה כתב שני שני לעכב. כתיב השעיר השעיר לרבות אע"פ שאין שוין. ומאחר דאע"ג שאינן שוין כשר, שני שני למה באו, למצוה. ותניא גבי ציפורי מצורע וגבי כבשי מצורע כי האי גוונא, וכולן טעמם שוה דפשוטין הן. אבל התמידים אע"ג שכתוב בהן שנים ליום, לא דרשינן בהו כי האי גוונא, אלא שנים ליום כנגד היום, כנגדו ולא אצלו, כלומר של שחר נשחט במערב כנגד המזרח ושל בין הערבים במזרח כנגד המערב, כדתנן במסכת תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה ושל בין הערבים כו'. אבל המוספין ודאי לא כתב שני כבשים אלא ללמד שהם שנים ולא ארבעה מדלא כתיב אחד אחד כדרך שכתוב בתמיד. ת"ר שני שעירי יום הכפורים ששחטן בחוץ, אם עד שלא הגריל עליהן שחטן בחוץ חייב כרת על שניהן, שנאמר ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה' ונכרת האיש ההוא. ואמר רב חסדא הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ, לעשות אותו לה' קרינא ביה, ואע"ג דאינו ראוי אלא לאחר עבודת היום, מחוסר זמן שיוכשר אותו היום אינו מחוסר זמן, ולמה לא אמר הואיל וראוי לשעיר הנעשה בפנים, דמחוסר הגרלה, ומחוסר הגרלה מחוסר מעשה הוא. ואם אחרי שהגריל עליהן שחטן בחוץ חייב כרת על של שם, מאי טעמא לעשות אותו לה' קרינן ביה, ופטור על של עזאזל דלא קרינא ביה לעשות אותו לה'. ודייק רבינא מדמחוסר הגרלה לרב חסדא כמחוסר מעשה דמי, גם שלמים ששחטן [בחוץ]

תוס' ישנים

חד למראה. יש ספרים דגרסי חד למראה ולקומה וחד לדמים וחד ללקיחתן כאחת, ויש ספרים דגרסי חד למראה ולקומה וחד לדמים. ואומר רבינו הא דלא מייתי נמי חד ללקיחתו כאחד משום דההוא משתמע בהדיא דכתיב יקח שני שעירי עזים ומשמע שתהא לקיחת שניהם ביחד. אי נמי [מ]הכא לא דריש מידי אלא לקיחתן כאחד דריש מדסמכיה ליקח. ויש ספרים דגרסי חד למראה וחד לקומה וחד לדמים וג' שני דריש ולקיחתן כאחד נפיק מדסמכיה ליקח כדפרישית. **תהיה למה לי לשאר הויות של מצורע.** הקשה ה"ר אלחנן כיון דכתיב תהיה לעכב אמאי איצטריך לעיל פרק טרף בקלפי [מח, ב] זאת לעכב מצורע עשיר שהביא קרבן עני, מתהיה נפקא. ואומר רבינו דסברא הוא כיון דעני חס רחמנא עילויה להביא קרבן עני יכול זה (להביא) [אם הביא] כן הוה מרבינן ליה מתורת להכי איצטריך זאת למעוטי. **גבי תמידין כו'.** הקשה ה"ר אלחנן הא כתיב בשל שחרית אחד המיוחד שבעדרו כדדרשינן לעיל שבבקר יקח המובחר שבלשכת הטלאים א"כ אינן שוין. י"ל דה"א שאם יקנה מעדר אחד שני תמידין יקח שנים מובחרין שבעדר ולעולם מובחרין בעינן ושוין זה כזה. **ומנין שאע"פ שאין שוין כשרין.** תימה הכא נמי עיכובא מנ"ל (ואיצטריך) [דאיצטריך] קרא למעוטי כדפרכינן לעיל גבי שני שעירי. ותירץ ה"ר יוסף כיון דמסלקינן ליה בקושיא אחריתי לא חש להקשות על דרשא זו. **שנים ליום כנגד היום.** וא"ת בלא שנים נמי הוה מצי למיכתב תמימים ליום דמשמע שפיר מיניה שניהם כנגד היום. ואומר ה"ר יוסף דהוה אמינא דלא קפיד אלא בתמיד של שחר דווקא שהוא תחילת עבודת היום והוא עם זריחת השמש אבל של בין הערבים לא, להכי כתיב שנים. **מיבעי ליה לכדתניא שנים ליום** כו'. וכבש כבש אתא לדרשא אחריתי. **על טבעת שניה.** פי' רש"י הטעם לפי שהראשונה מסייעתו להאחז בה רגלי הבהמה. וקשה לה"ר אלחנן שאין זו סברא שיהפכו רגליה כלפי המזבח (חוץ למזבח) שמא ירביץ גללים כדאמרינן לעיל. מיהו הך קושיא אינה אלא א"כ היו הטבעות ממזרח למערב הששה סדרים כמו ששנינו במסכת מידות אבל אם היו מצפון לדרום מכל מקום הוי ראשו כלפי מזבח. ולרבינו נראה לפרש הטעם דבטבעת שניה היינו כלפי המזבח לפי שעל הטבעת ראשונה מיגל כותל המזבח. וכן פי' ה"ר יוסף. **עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם.** תימה לרבינו מדאמרינן פ' בתרא דזבחים [קיג, א] דממעט התם במשנה פרת חטאת ושעיר המשתלח מקרא דאל פתח אהל מועד שאין ראוין לפתח אהל מועד ופריך בגמ' ושעיר המשתלח לא ראוי לפתח אהל מועד והתניא אי קרבן כו' (בבריתא כדאיתא) [כדאיתא בברייתא] לקמן דקתני ולא אוציא שעיר המשתלח שהוא ראוי לפתח אהל מועד ת"ל לה' להוציא שעיר המשתלח ומשני כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה פי' דלאחר הגרלה ודאי אינו ראוי לפתח אהל מועד אבל (מקום) [קודם] הגרלה אינו ממעיט אלא מלה' דאכתי ראוי לפתח אהל מועד כדי להגריל עליו, והכא משמע דקודם הגרלה חייב על שניהם ולא ממעיט מלה'. וגם על (הפסט) [המיעוט] דלשם קשה לרבינו היכי ממעיט מלה' כיון שאינו מבורר שיהא לה', ואי מספקא פטרת ליה גם שעיר של שם נמי יפטר מהאי טעמא קודם הגרלה והתם משמע דלא פטר אלא בשעיר המשתלח לחוד. מיהו בהא איכא למימר שאין לו להזכיר [של] שם, אלא קשה משמעתין דהכא דמחייבינן עליה[ם] בחוץ קודם הגרלה. ואומר רבינו (דמאי) [דהוי] מאי פריך התם על ההיא שינויא שאין לו להיות